

Høring om Justering av hovedgudstjenesten og alminnelige bestemmelser

HØRINGSUTTALELSE FRA HØNEFOSS MENIGHETSRÅD

(Ringerike prosti, Tunsberg bispedømme)

Generelt:

Vi er i hovedsak positive til de strukturelle endringsforslagene, mer presise anvisninger, m.m. Derimot er vi betenkte over mange av de språklige endringsforslagene. Særlig nattverdbønnene mener vi trenger en grundigere gjennomgang og bearbeidelse.

Hønefoss var fra 2008 en av forsøksmenighetene som prøvde ut forslagene til vår nåværende gudstjenesteordning. Det er pussig å legge merke til det samme nå, som den gang, og ved innføringen av ordningen: nemlig at de siste delene kan virke mindre gjennomarbeidet enn de første.

I det følgende vil vi besvare nesten samtlige høringsspørsmål, og i tillegg fremføre noen ytterligere kommentarer.

Høringstema 1: Hvordan øke kvaliteten og antall deltakere i gudstjenesten

1a: Hvordan mener dere gudstjenestereformen har påvirket gudstjenestelivet i deres menighet og i Den norske kirke?

Den mest påtagelige endringen er at ingen lenger kan, eller er trygg på, ordningen, slik at en bestandig er avhengig av et gudstjenesteprogram. Antall vedtak menighetsrådet skulle gjøre i den lokale grunnordningen, er også så høyt, at det til tider har vært krevende å beholde oversikten, også for prestene. Vi har dessverre ikke registrert noen økning i gudstjenestedeltagelsen, spesielt ikke i de aldersgruppene reformen i særlig grad tok sikte på å komme i møte.

1b: Hva har fungert godt, og hva har fungert dårlig ved gudstjenestereformen?

På mange måter er gudstjenesten blitt rikere og mer variert. Menigheten deltar mer, særlig pga. veksellesningene. I flere år var gudstjenestegrupper med på å planlegge gudstjenestene, og opplevde det berikende. (Dette bortfalt da prestene fikk fast arbeidstid). «Lekfolket» var imidlertid aldri motiverte nok til å ta noe større ansvar for Forbønnen.

At de ulike menighetene i prostiet alle har valgt litt ulikt, har bidratt til den ovennevnte utryggheten. (Det ble aldri presisert at det var ønskelig at menighetene samarbeidet, og justerte seg etter hverandre.) Dette har ført til ganske store utfordringer for vikarprester og –organister, og også for dem som til enhver tid har vært ansvarlige for å orientere vikarene.

1c: Hvilke av de momentene som er nevnt ovenfor mener dere vi særlig bør rette vår oppmerksomhet mot i gudstjenestearbeidet fremover?

Behovet for gjenkjennelighet, i tillegg til teologisk substans og språklig kvalitet og slitestyrke.

1d: Hvilke behov ser dere for et mer variert gudstjenesteliv med ulike former for gudstjenester?

Vi mener behovet for variasjon kan ivaretas innenfor den foreslåtte ordning, men mener samtidig det er viktig ikke å sette bom for muligheten til å prøve ut nye ideer.

Høringstema 2: Alminnelige bestemmelser for hovedgudstjenesten

Mener dere at det er behov for å justere eller presisere noe ved prosedyren for hvordan menighetens lokale grunnordning utarbeides og vedtas (jf. Alminnelige bestemmelser)? Hva bør endres?

Vi mener det er tilstrekkelig at biskopen ut fra sin tilsynsmyndighet, «kan kreve endringer og gi nærmere veiledning».

Men biskopene bør få tilbake hjemmelen for å gi menigheter dispensasjon til å ha et opplegg for hovedgudstjenesten som avviker fra gjeldende ordning (jfr. høringsspørsmål 1d).

For øvrig vil vi påpeke to mangler i nåværende Alminnelige bestemmelser: Så langt vi kan se, er det fremdeles ikke (tilstrekkelig?) klart hvem som avgjør hvorvidt løftesord skal benyttet (etter syndsbejennelsen); og enda mindre klart hvem som velger takkebønn for nattverden (dvs. bønne etter tilsigelsesordene).

Høringstema 3: Justeringer i hoveddel I. Samling, ledd 1 – 8

3a: *Ledd 1 Forberedelse:* Her presiseres det at kirkerommet er (altså: skal være) åpent en stund før gudstjenesten starter for å gi anledning til stillhet, lystenning og bønn.

Uproblematisk; støttes!

3b: *Ledd 1 Forberedelse:*

Ikke aktuelt hos oss. OK.

3c: *Ledd 2 Inngangssalme:* Her foreslås at menigheten alltid står under inngangssalmen. ... At menigheten står angis med stjernesymbol foran leddet. Det er også gitt en mer fyldig rubrikk (rød skrift) om preludium og eventuell prosesjon.

Som hos oss; støttes!

Også positivt med mer presise anvisninger for evt. prosesjon.

3d: *Ledd 3 Hilsen:*

Både ny benevnelse og anvisning for når menigheten setter seg støttes!

3e: Er dere enige i at samlingsbønne ikke lenger blir obligatorisk, men et valgfritt ledd?

Ja! Samlingsbønne har aldri fungert overbevisende godt hos oss, mens kollektbønne har vært savnet. To «konkurrerende» bønner i starten av gudstjenesten blir oppfattet som for fremtungt og rotete.

Høringsspørsmål 3 f: Har dere endringsforslag eller kommentarer til leddet syndsbejennelse i høringsforslaget?

Vi støtter fortsatt valgfri plassering, og ny, fast innledning og formulering er positivt!

Vi er også takknemlige for den nyformulerte syndsbejennelsen, hvor menneskets forhold til Gud (igjen!) kan komme tydeligere til uttrykk.

Imidlertid har Hønefoss regelmessig brukt den bibelske syndsdbekjennelsen, nr. 4 (fra Sal 51) og dessuten vår gamle syndbekjennelse, nr. 6, og vil oppleve det som et tap om disse ikke lenger skal kunne brukes, særlig førstnevnte. (Sistnevnte kan kanskje erstattes av den nyformulerte.)

Folk kan ikke forventes å lære seg flere syndsbejennelser utenat. Siden forslaget uansett legger opp til fire ulike, antar vi menighetene også i fremtiden vil være avhengig av en trykt agenda/gudstj.program til leddet Syndsbejennelse.

3g: Ledd 6 Bønnerop kyrie
OK at Kyrie blir obligatorisk.

3h: Ledd Lousang gloria

En tilsvarende begrunnelse kan gis for dette lovsangsleddet, som for kyrie. Også her henvises menighetene til å hente musikken og teksten fra den vedtatte liturgiske musikken. Ved enkelte gudstjenester kan en annen lovsang eller ett eller flere lovsangsomkved benyttes.

OK. Men vi vil foreslå at Gloria bør utgå i fastetiden, i hvert fall i kirker hvor det feires gudstjeneste praktisk talt hver søndag.

3i: Er dere enige i at ledd 8 Dagens bønn blir obligatorisk i alle hovedgudstjenester, og ikke et valgfritt ledd?

Ja! Støttes, av hensyn til gjenkjennelighet og enhetlighet. (Men det viktigste er at Samlingsbønnen blir valgfri, slik at menighetene i hvert fall kan velge å bruke Dagens bønn)

Høringsspørsmål 3 j: Gi eventuelt andre kommentarer til høringstema 3?
(Nevnt under hvert enkelt punkt over)

Høringstema 4: Justeringer i hoveddel II. Ordet, ledd 9 – 17

4 a: Ledd 9 Første lesning og Ledd 11 Andre lesning:

Dette menighetssvaret fikk vi aldri til å fungere, og droppet det etter hvert. Støttes!

4b: Ledd 10 Bibelsk salme.

OK med mulighet for korsang.

4c: Ledd 12 Evangelium

Støttes! (Forslaget er helt i overensstemmelse med vår praksis i Hønefoss.) Positivt med presisering av anvisningen for bruk av Høytidsverset.

4 d: Ledd 13 Preken

Vi er positive til forslaget til ny rubrikk.

For øvrig støtter vi Kirkerådets forslag til avsluttende lovprisning!

Det er også innført et annet alternativ til lovprisningen av den treenige Gud («Lovet være Gud, vår skaper, frigjører og livgiver. Amen

Denne variasjonsmuligheten mener vi er unødvendig her. Anliggendet ivaretas bedre og tilstrekkelig under leddet Hilsen.

4 f: Ledd 15 Salme

Her presiseres det - sterkere enn i 2011-ordningen - at det kan synges en salme etter prekenen.

Støttes!

4 i: Ledd 17 Forbønn for kirken og verden

Vi har ingen innvendinger mot at Forbønnen inkluderes i hoveddel II

Ordet!

Og vi er glade for den nye, fast formulerte forbønnen!

Men fortsatt savner vi en fyldigere innledende tiltale/lovprisning i flere av de nåværende, fast formulerte forbønnene.

Og skal heller ikke nå vårt klassiske litani en gang anbefales brukt i fastetiden?

Vi er bekymret for den ubevisste devalueringen av nattverds-sakramentet som det å feire nattverd bare som del av en bønnevandring kan føre til. Dermed havner det å ta imot nattverden på linje med å tenne et lys, tegne en tegning eller korse seg i vann. Selv om vi er positive til bønnevandringer, og forstår ønsket om å «spare tid», støtter vi derfor dette innstrammingsforslaget varmt! (Til sammenligning ville det være utenkelig med bønnevandring eller andre aktiviteter parallelt med dåp!)

For å motvirke for sterkt «privatisering» støtter vi også forslaget om en felles bønn som avslutning på bønnevandringer.

At takkofferet foreslås å inngå som en del av nattverdliturgien, støtter vi også.

Høringsspørsmål 4: Har dere endringsforslag eller kommentarer til hoveddel II. Ordet?
Jfr. kommentar ovenfor

Høringstema 5: Justeringer i hoveddel III. Nattverd, ledd 18 –21

Høringsspørsmål 5a: Kommenter gjerne nattverdpraksisen i menighetene i dag med tanke på særkalk og/eller intinksjon og med tanke på mottakelse av nattverd stående eller knelende på alterringen/altersranken?

Intinksjon har vært eneste mulighet i de åtte årene vi var uten kirke.

Knepall er anskaffet til Nye Hønefoss kirke, og nattverden vil derfor bli utdelt på «gamlemåten» på noen gudstjenester uten dåp.

Vi vil også vurdere stående nattverd med særkalk.

Høringsspørsmål 5b: Gi gjerne kommentarer til valgene av ordene som er foreslått.

Leddets Hellig Sanctus:

Ved 77-reformen vaklet en lenge mellom «din» og «hans». Vi ber om å bli spart for et tilsvarende, helt unødvendig frem-og-tilbake nå!

Vi støtter derfor sterkt å videreføre «din herlighet»!

Kropp eller/og legeme?

Nytt, alternativt utdelingsord må være helt OK.

Kalk eller beger?

Siden bibeloversettelsen avvikes på flere punkter - jfr. punktene over;

Agnus dei; samt i enda mye sterkere grad Kyrie-ropet («forbarme deg over

oss» er ikke sangbart uten en helt ny melodi) - bør ikke dette argumentet veie tungt her. Det synes helt unødvendig å forandre språkbruk så kort tid etter at ny gudstjenesteordning ble innførtreformen. Et enkelt, sjeldent, men meget innarbeidet ord, det vil folk tåle!

Hovedgrunnen til å beholde «kalk» er imidlertid rytmisk/melodisk: Det passer dårlig til den liturgiske musikken vi har! Jfr. igjen Kyrie, hvor «Miskunne» ikke lenger finnes i bibeloversettelsen, men hvor «ha barmhjertighet ...» er umulig å synge.

5 c: Ledd 18 Forberedelsen av måltidet

Høringsspørsmål 5c: Er dere enige i at takkofferet inngår i nattverdliturgien, og ikke i forbønnsleddet?

Ja. Vi har feiret på denne måten hele tiden, men brukt den kortere takkebønnen for offeret, og mener den også bør kunne videreføres! (særlig om en velger å bruke leddet Brødsbrytelse, med den nå foreslåtte ordlyd!)

Høringsspørsmål 5e: Har dere kommentarer eller endringsforslag til ledd 19 og 20 i høringsforslaget?

5d: Ledd 19 Takksigelse og bønn

Vi er positive til presiseringer/anvisninger.

5e: Ledd 20 Nattverdmåltidet

Her er rekkefølgen mellom de to valgfrie leddene brødsbrytelse og fredshilsen byttet om.

Etter endelig, trygt å ha innarbeidet bruken av Fredshilsen og Brødsbrytelse forstår vi ikke hensikten med dette forslaget (Det er heller ikke hverken forklart eller begrunnet i høringsdokumentet!), - og mener det er uklokt. Selv om økumeniske overveielser skulle ligge til grunn, får en likevel slå seg til ro med ordningen slik den er nå.

Brødsbrytelsen oppleves meningsfull rett før Agnus dei, og Fredshilsenens/Fredskyssets plassering har vel uansett variert en del gjennom tidene. Forslaget støttes ikke!

Ledd 20 Nattverdmåltidet, Brødsbrytelse

Her støtter vi imidlertid NFGs forslag varmt! Å fremheve enheten er dypt meningsfullt. Nåværende formulering er ganske platt, og ikke direkte hjemlet i bibelteksten.

Men aller helst ønsker vi formuleringen fra forsøksliturgien videreført: «Så er vi én kropp, for vi har alle del i det ene brød.» (Hønefoss har, med biskopens stilltiende samtykke, brukt den siden 2008, og brukt stor oblat.) Imidlertid anerkjenner vi at behovet for gjenkjennelighet taler mot formuleringen vi nå bruker, og vi anser det nye forslaget som en klar forbedring i forhold til nåværende ordlyd.

Om derimot denne ordlyd beholdes, vil Hønefoss heller avstå fra å bruke leddet Brødsbrytelse.

At mulighet for utvidet (freds)hilsen tatt inn i selve liturgi-teksten

Støttes! (Meningsløst å gjemme dette bort i Veiledningen.)

Et nytt utdelingsord

OK. Er vel både omtalt og tatt stilling til av oss ovenfor

De tre alternative velsignelsesordene til ... redusert til ett

Støttes.

NFGs forslag til alternativt tilsigelsesord

Støttes ikke (av de grunner som som høringsdokumentet anfører).

5f: Ledd 21 Måltidets avslutning

Vi støtter klart en enhetlig avslutning av takkebønnene før menighetssvaret (for de tre bønnene det gjelder)! Større enhetlighet er positivt, og det frigjør fra bruk av agenda.

Høringstema 6: Justeringer i de enkelte nattverdbønnene

Høringsspørsmål 6: Gi gjerne kommentarer eller endringsforslag til nattverdbønnene?

Vi er positive til presiseringene i anvisningene.

Men ellers opplever vi ikke forslagene til justeringer i de enkelte nattverdbønnene som tilstrekkelig gjennomarbeidet! De er for en stor del heller ikke forklart eller begrunnet!

Vi nevner igjen byttet fra kalk til beger. Det kan virke som om en viss uro over at motsetningen mellom melodi (sangbarhet) og rytme også har vært følt av Kirkerådet, siden konstruksjonen «dette beger - som svarer dårlig til moderne norsk språkfølelse - er valgt; mens, f.eks. «dette måltid» er endret til «dette måltidet» (som svarer til normal, moderne norsk språkbruk) i den avsluttende bønnen før Fadervår.

I tillegg foreslås nå «Ham være ære ...» som fast del av Troens mysterium, (uten at vi kan se at dette er kommentert i høringsdokumentet).

I Hønefoss har vi nå i snart 10 år sunget Troens mysterium (unntatt i fastetiden, hvor vi har lest det sammen med «Ham være ære ...». Hvilke melodi skal «Ham være ære ...» synges på, eller må vi nå gå å over til bare å lese Troens mysterium?

Vi ønsker derfor nåværende praksis videreført, eller, aller helst: «Ham være ære ...» som alternativ i faste- og evt. adventstid, slik vi gjorde i forsøksperioden. Leddet er langt nok med enten «Kristus døde ...» eller Ham være ære ...»

Når det gjelder epiklesen(e), er vi spørrende til behovet overhodet i lutherske kirker, uten at vi er direkte mot.

Men slik nattverdbønnene nå er, virker det i hvert fall rett som det er en smule forsert – og ikke helt gjennomførbart – å insistere på oppdelingen i element- og kommuniions-epiklese. (Og den nyformulerte (G) har fått samme rekkefølge som den en nå vil forlater i A!)

Forslaget har utfordret oss til å lese nattverdbønnene grundigere, og vi mener både de nåværende og forslaget har behov for en ny gjennomgang.

Noen kommentarer og innspill:

I de fleste epiklesene påkalles Gud/Den hellige Ånd, men ikke i alle (f.eks. den første, og formodentlig mest brukte. - Hvorfor?

5g: Nattverdbønn A:

Formuleringen før epiklesen er allerede i nåværende versjon ikke spesielt klar. Nå har logikken brutt helt sammen. Hva i all verden skal en forstå med «send din Ånd over disse gaver» (>forvandlingen?) «- så vi i tro kan ta imot...»?? (Etter luthersk lære mottar jo enhver nattverd gjest Kristus i nattverden. Men at Gud ved sin Ånd på mysteriøst vis lar elementene bli bærere av Jesu kropp og blod og soningsverk får da ikke i seg selv noen konsekvenser for vår tro? Det har derimot forkynnelsen og de ledsagende ordene, som Ånden bruker til å skape lokke frem troen. Formuleringen virker massivt uklar. Det kan ikke være forsvarlig i den første (og mest brukte) av nattverdbønnene?

5h: Nattverdbønn B:

En understrekning mangler i den foreslåtte teksten i høringsdokumentet. («Han kom fra himmelen»); tilsvarende er et «ut» i parentes også åpenbart falt bort.

Gjengivelsen av Hippolyt virker også nå forholdsvis fri, og er vanskelig å vurdere.

5i: Nattverdbønn C:

Strykningen av «ditt/dine (løfte(r))» virker ikke spesielt motivert. Den uendrede bønnen (som nå presiseres som liturgens) rett før innstiftelsesordene, er heller ikke spesielt klar. Hva er det egentlig som gjør at vi kan ta imot Jesu legeme og blod til forsoning og fred? Er det foreningen, troen eller nåden, eller alt sammen, - og hvordan måte?

5j: Nattverdbønn D:

Det virker litt forsert å endre rekkefølgen på oss og gavene, selv om det saktens kan fungere. Men også denne bønnen er (fortsatt) uklar: Skal vi på mystisk vis se Jesus i brødet og vinen? – I overført betydning: erkjenne ham? Denne opplistingen av i seg selv innholdsmettede ord fremtrer som svært uklar og vag. Hva skal en menigheten, eller en ikke-kristen besøkende egentlig tenke? At dette er ordgyteri?

5k: Nattverdbønn E:

Vi anser det som et stort tap, og helt uforståelig, at den eneste formuleringen i noen av de nåværende nattverdbønnene som ivaretar det sentrale, luthersk anliggende om syndstilgivelse (og frelse) ved tro nå er foreslått strøket!

At vi blir født på ny «i dåpens gave», virker igjen unødig uklart, abstrakt og lite vellykket språklig, i forhold til det enkle «i dåpen».

Nettopp i denne bønnen, hvor det er tale om at Gud samler oss «slik en kjærlig mor samler barna sine om seg», må det da også passe å omtale oss selvmenigheten som «familie» (og ikke venner, bare). Jesus omtaler etter oppstandelsen disiplene og dermed oss flere ganger som «sine brødre».

På bakgrunn av at «mor» ikke i det hele tatt brukes som bilde på Gud i Bibelen (med unntak av hønemoren som bilde på Jesus), virker det også forsert å gjøre dette fast - i én av bare noen få nattverdbønner. Derfor foreslår vi å skyte inn «eller far» etter «mor», - i hvert fall som en mulighet.

5l: Nattverdbønn F:

Hønefoss har brukt Johannes-ordningen på høytidsdagene helt siden 2005 (fra 2012 med biskoppelig, unntaksvis tillatelse). Vi var forundret og

*skuffet over at den ganske mye brukte ordningen ikke ble videreført i 2011, og er **meget glade** for at den nå er foreslått tatt inn igjen!*

Men igjen synes forslaget ikke tilstrekkelig gjennomtenkt! Hvordan ser en for seg at endringene vil fungere rytmisk og musikalsk?

Dette gjelder så vel tilleggene som de såkalt inkluderende» strykningene /endringene. Den innskutte «elementepiklesen» virker forsert (i tillegg til å være den samme, uklare som i A). Etter innstiftelseordene og bønner om Herrens fremtidige komme, virker det pedantisk å insistere på «Stort er troens mysterium» innskutt også her; - og hvordan skal dette fungere melodisk??

5m: Nattverdbønn G:

Vi er positive til den nye nattverdbønner, og det at ordningen for «særskilte anledninger» blir likere de øvrige bønnene.

Derimot ser vi liten grunn til ikke å beholde de tre nåværende, korte nattverdbønnene. Det er jo sannsynlig at kort-varianten – pga. alle barnedåpene (får vi håpe) – blir minst like mye brukts som de fem-seks «normale».

Til slutt:

Agnus dei:

Vi vil sterkt be om at det vurderes å gjøre som Svenska kyrkan og katolikkene, nemlig å synge «Se, Guds lam, som tar bort verdens synder (evt. gjeninnføre «bar») – selv om det er noe mindre poetisk. «Bærer» vant gjennom med knappest mulig flertall ved kirkemøtet som vedtok nåværende gudstjenesteordning. «Bærer» har en helt annen betydning på norsk enn bibeltekstens «bærer bort», og kan lede tanker og forestillinger helt på villspor.

Høringstema 7: Justeringer i hoveddel IV. Sendelse, ledd 22-25

Høringsspørsmål 7: Har dere kommentarer eller endringsforslag til hoveddel IV. Sendelse?

Ledd 22. Salme

At menigheten står under siste salme

Støttes, selvsagt! (jfr. høringsspørsmål 3c)

Ledd 24. Utsendelse

At de tre skriftordene som kan brukes er tatt inn i selve hovedteksten

er også bare positivt!